

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 67 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 67 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3759>

TÜRK ÖĞRETMEN ADAYLARININ AVRUPA DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMINDA YER ALAN DEĞERLERE SAHİP OLUŞ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ*

THE ANALYSIS OF THE LEVELS OF TURKISH CANDIDATE TEACHERS' HAVING THE VALUES IN THE EUROPEAN VALUES EDUCATION PROGRAM

Davut HOTAMAN**

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türk Öğretmen Adaylarının (TÖA) Avrupa Değer Eğitimi Programında yer alan 12 değere sahip oluş düzeylerinin bazı kişisel değişkenlere göre incelemektir. Araştırma bu yönüyle betimsel nitelikte olup yöntem olarak, tarama modellerinden *tekil tarama modeli* kullanılmıştır. Bu amaçla, Avrupa Değer Eğitimi Programında yer alan 12 değer türünü kapsayan beşli Likert tipi "*Değer Eğitimi Ölçeğiyle*" toplanmıştır. Araştırmada öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler, araştırmacı tarafından hazırlanan "*Öğrenci Kişisel Bilgi Formu*" ile elde edilmiştir. Bu hazırlıkların sonucunda geliştirilen tüm veri toplama araçları, kısa süre zarfı içinde öğretmenlik unvanını alarak, öğretmenliğe başlayacak olan Yıldız Teknik Üniversitesinde "*Öğretmenlik Formasyon Kursu*"na devam eden öğrenciler arasından 321 kız ve 122 erkek öğrenci olmak üzere toplam 443 Türk Öğretmen Adayı öğrenciyeye uygulanmıştır. İkili değişkenliler için ilişkisiz grup t-testi, çoklu değişkenler için ise ANOVA ve farklılıkların kaynağını için de Tukey HSD testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular analiz edildiğinde; öğretmen adaylarının (ÖA), yoklanan değerlerin bazıları açısından, toplam puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu, bazı değerler açısından ise kendilerini geliştirmeleri gerektiği görülmüştür. Bununla beraber; "*Cinsiyet*", "*İlköğretimi Gördüğü Bölge*", "*Kardeş Sayısı*", "*Okuduğu Lisans Program Türüne*", "*Sosyal ve Kültürel Yaşam Alışkanlıkları*" ve "*Okuduğu Lise Türüne*" göre de istatistikî olarak anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Ancak, bazı değerler açısından Türk Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin Avrupa Birliğine girme sürecinde değer eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeleri gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değer Eğitimi, Öğretmen Adayları.

Abstract

The aim and problem of this study is to analyze the levels of Turkish prospective teachers' having the 12 values stated in the *European Values Education Program* according to some certain personal variables. While, the study is descriptive in this aspect, in terms of methods, it has used single screening model from screening models. For this purpose, the 12 values stated in the *European Values Education Program* encompassed in a five point Likert-type were gathered with "*Values Education Scale*". In the study, the personal information of the students have been collected through "*Student Personal Information Form*" prepared by the researcher. As a result of these preparations, all developed data gathering devices were applied to a total 443 teacher candidate students made up of 321 women and 122 men who were continuing "*Teaching Formation Course*" at Yildiz Technical University and would have the "*teacher*" title in a short period of time and start teaching. Independent Sample T-test was used for dual variables, ANOVA was used for multiple variables, and Tukey HSD test was used for the source of differences. When the findings were analyzed, it was seen that the total points of the prospective teachers (PT) are above the average in terms of some of the examined values on one hand, and they need to develop themselves in terms of some values on the other. Besides, significant differences were determined among prospective teachers according to "*Gender*", "*The Region of Primary Education*", "*Number of Siblings*", "*The Type of Undergraduate Program*", "*The Social and Cultural Life Habits*" and "*The Type of High School Education*." However, it can be stated that Turkish prospective teachers need to develop themselves in terms of values education during Turkey's accession process to the European Union.

Keywords: Value, Values Education, Prospective Teachers.

* 5. Dünya Uluslararası Eğitim Bilimleri Konferansında(WCES) Sunulan Bildirinin Genişletilmiş Halidir.

** Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, davuthotama@gmail.com

1. Giriş

Eğitim çabalarının genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyumunu sağlamaktır (Varış, 1991, 5). Bu uyumun gerçekleştirilmesi sürecinde, bireylerin ilgi ve yetenekleri, eğitim yolu ile en son sınıra kadar geliştirilerek, insan davranışları toplumsal onaylı amaçlar doğrultusunda değiştirilir. Bu anlam itibarıyla eğitim, *kasıtlı kültürleme* sürecidir (Ertürk, 1984, 10). Dinamik kültür değerlerinin içine doğan çocuklar, zamanla eğitim yoluyla, bu değerlere süreklilik ve zamanla da esneklik kazandırarak, çağ koşullarının beklenti ve isteklerine uygun yeni değerler üretirler. Bu manada eğitim, bireylere bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde, toplumun devamını ve gelişmesini sağlayacak nicelikte ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin yok olmasını önlemek, çağın gereği olan yeni ve eski değerleri bağdaştırma sorumluluğunu taşımaktadır (Varış, 1991, 5; Willemse et al. 2005). Öğrencilerin gerek ailede, gerekse eğitim kurumlarında edindikleri bu değerler, öğrencilerin davranışlarını, bakış açılarını, duygu ve düşüncelerini kökten etkileyerek, bireylere durum ve koşullar karşısında nasıl davranması gerektiği öğretirler (Moore, 2010, 45; Robb, 1998). Kelime anlamı olarak *değer*, “herhangi bir bireyin insanları, durumları, fikirleri ve eylemleri iyi-kötü, istenen-istenmeyen şeklindeki yargılarını oluşturan standartlar takımı” anlamına gelmektedir (Halstead & Taylor, 200, :169; Willemse et al., 2005). Kısaca değer, “belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanabilir” (Erden, 2011, 56). Böylece genç bireyler, kendileri için önem arz eden toplumsal kurallar, gelenekler ve görenekler yoluyla iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlışı ayırmayı, zaman içinde kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçütler takımı oluşturmayı başarırlar (Beill, 2003, 14). Dolayısıyla değer, kültüre ve topluma anlam ve önem veren ölçütler takımındır. Bu yönüyle değerler, toplum yaşamı içinde yer alan en önemli sosyal denetim mekanizmasıdır.

Son yıllardaki sosyal, siyasal, kültürel ve özellikle de ekonomik değişiklikler, küreselleşmeyi getirmiştir. Küreselleşme, globalleşme, yenedünya düzeni, post-modernizm, yerelleşme, neoliberalizm gibi kavramlar çoğu zaman birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadır (Sönmez, 2002, 1). Dolayısıyla küreselleşme deyince, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre kadar uzanan geniş bir yelpazede kendini hissettirdiği söylenebilir. Küreselleşme, *ülkelerin sahip oldukları milli ve evrensel değerlerin dünya ölçeğinde yayılmasını, farklılıkların bir bütünlük ve uyum içinde ortadan kalkarak dünyanın küresel bir köy haline gelmesini* şeklinde tanımlanabilir. Böyle bir yapıda eğitimin, hem evrensel hem de milli değerleri güçlendirecek şekilde yapılandırılması beklenir (Oktay, 2001, 22; Schlechty, 2006). Bu beklentinin gerçekleşmesinde ise okul ve öğretmen önem kazanmaktadır. Bu nedenle, aile ve okul, birey ve toplum açısından hayati bir öneme sahip olan değerleri, bireye kazandırmanın yolunu bulmalıdır. Bu süreçte okula ve okulun işleticisi olan *öğretmene* büyük görevler düşmektedir (Yazıcı, 2006:500). Eğitim Yoluyla Modernleşme Kuramlarına göre, endüstri toplumları geleneksel yapı ve değerlerini değiştirerek modern toplumlara dönüşmüşlerdir. Bu dönüşüm sürecinde de modern okullar çok önemli sorumluluklar üstlenmiştir (Eskicumalı, 2003, 17). Çünkü okullar, eğitim sisteminin istendik özellik olarak kabul ettiği kültürel, sosyal, ideolojik, ekonomik ve psikolojik *değerleri* bireylere kazandırmak amacıyla kurulan yaşam alanlarıdır (Senemoğlu, 2007; Oktay, 2001, 23). Dolayısıyla okullar, bir eğitim kurumu olması nedeniyle, değerlerden uzak ve sorumsuz yapılar değildirler (Özdemir, 2007:185; Schlechty, 2006). Bu özellikleriyle okullar, bireyin çevresinde oluşan değişiklikleri karşılamak üzere bireyin davranışlarını değiştirmek ve yeni davranışlar kazandırmakla yükümlüdür. Schweisfurth (2002)’a göre de okullar, yurttaşlık bilincinin geliştirilmesinde önemli bir işleve sahiptirler. Toplamları bir arada tutan temel unsurlardan biri, ortak değerlerdir. Cipani (2008), eğitim ve öğretim sürecinin mesleki ve kişisel değerlerle dolu olduğunu, öğretmenlerinde farkına vararak ya da varmadan bu değerleri sınıfa taşıdıklarını ileri sürmektedir. Cangelosi (2000), bazı kişisel özelliklerin mesleki değerlerle örtüşebileceğini söylemektedir.

Eğitim kurumlarında çocuklara temel değerleri kazandırabilmek için öncelikle, öğretmen adaylarının kendi değerlerinin farkında olmaları önemlidir. Öğretmenlik, “*devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili olarak yönetim görevlerini üzerine alan bir ihtisas mesleğidir*” (Erden, 2011:156). Eğitim sisteminin işleticisi, öğretmenlerdir. Öğretmenler, değer eğitimi sürecinde belirlenen amaçlara ulaşmada önemli rollere sahiptirler (Demirhan-İşcan, 2011, 245). Day’a (2002) göre *öğretmenlik mesleği*, esasen bir değerler öğretisidir. *Değerler*, bir toplum içindeki sosyal yaşam düzenleyicileridir. Yazılı olmayan bu değerler, bireylerin birbirleriyle ve çevreleriyle kurdukları ilişkileri belirleyen inançlardır. *Değer*, bir bireyin diğer bireylerle ilişkilerinde belirli durumları tercih etme eğilimi (Minor et al, 2002; Hofstede, 1991) ya da yaşamı anlamlandırma şekline göre tercih edilen farklı bir tutum, kalıcı bir inanç (Rokech, 1973). Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimidir (Erdem, 2003, 56). Dewey, değerlerin sosyal hayatın bir parçası olduğunu, dolayısıyla toplum içinde yaşanılarak kazanıldığını belirtmektedir (Guttek, 2001:17; Minor et al., 2002). Öyleyse değerler, toplumu oluşturan bireylerin birbiriyle etkileşimi sonucunda oluşur ve

davranışlara, tutumlara, inançlara ve alışkanlıklara yön verirler. UNESCO tarafından desteklenen ve barış kültürü oluşturmada küresel bir hareket olan *Yaşayan Değerler Eğitimi* (Living Values Education, 2004), *kişisel* ve *sosyal* olmak üzere on iki değeri ön planda tutmaktadır. Bu değerler; İşbirliği (cooperation), Özgürlük (Freedom), Mutluluk (Happiness), Dürüstlük (Honesty), Alçak Gönüllülük (Humility), Sevgi (Love), Barış (Peace), Saygı (Respect), Sorumluluk (Responsibility), Samimiyet (Simplicity), Hoşgörü (Tolerance) ve Birlik (Unity)'dir.

İşbirliği (cooperation)

İşbirliği, ortak amaçları gerçekleştirmek için yapılan her türlü güç birliği, herkesin kendini ortaya koyarak işe katılma çabası ya da insan ilişkilerinden ortak faydalar sağlama halidir. İçinde yaşanılan dünyanın var olan pek çorunu insan kaynaklı olup, yine bu sorunların çözümü için insan işbirliği zorunludur. Bir Türk Atasözünde olduğu gibi; *bir elin nesi var, iki elin sesi var*. Gençlerin gündelik problemlerden kaynaklanan zorluklarla baş etmede gönüllü ve işbirliğine açık olmaları gerekir (Thomas, 1998).

Özgürlük (Freedom)

Özgürlük, *doğruların sorumlulukla, seçimlerin de vicdanla dengelenerek başkalarının varlığını ve düşüncelerini yadsımadan düşünme ve hareket etme halidir*. Öyleyse özgürlüğü, *sınırsız bir eylem hali* olarak değil, *belirlenmiş sınırlar içinde başta ifade özgürlüğü, seyahat özgürlüğü (işgücünün serbest dolaşımı), girişim özgürlüğü (iş kurma özgürlüğü), malların ve sermayenin serbest dolaşımı* olarak kabul edilmektedir. Avrupa Birliği, ekonomik özgürlük kadar sosyal ve siyasal özgürlüğü de savunmaktadır. İnsan hakları ve özgürlükleri, Avrupa Birliğinin temel değer ve inanç sistemini oluşturmaktadır.

Mutluluk (Happiness)

Kişinin kendine egemen olmasından kaynaklanan sürekli ya da anlık bir refah ve huzur halidir. Mutlu insanlardan oluşan bir topluluk ya da toplumun üretkenliği, verimliliği ve yaşam kalitesi yüksektir. İç huzurları ve yaşam enerjileri güçlüdür. Bir arada yaşamaktan keyif alırlar ve dolayısıyla bu durum, pek çok değer için değer olarak benimsenmesini olumlu yönde etkiler.

Dürüstlük (Honesty)

Vicdani doğruluk, aldatmama, yalan söylememe, kendine ve diğerlerine karşı tutarlı ve gerçekçi olma hali. "Düşüncenin gerçekle uyuşması" olarak da tanımlanabilir. Gerek bireysel olsun, gerekse toplumsal olsun, ilişkilerin temelinde dürüstlük yatmaktadır. Gerçekler üzerine temellendirilmeyen birlikteliklerin ömrü kısa olur. Uluslar, devletler herhangi bir konu üzerinde işbirliğine gitmek istediklerinde, dürüstlük ilkesinden hareket etmeleri önemlidir. Dürüstlük saydam, açık olmayı gerektirir. Bu değer için yaşatılması ve toplumların genç bireylerine kazandırılması görevi eğitim kurumunun görevi olmalıdır.

Alçak Gönüllülük (Humility)

Alçak gönüllülük, sahip olduğumuz her şeyin bize ait olmayıp, miras olarak bırakıldığının farkında olma hali olarak tanımlanabilir. Türkçede *mütevazı*, aynı anlamda kullanılır. Alçak gönüllülük, abartılardan ve gösterişten uzak olmayı gerektirir. Sahip olduklarımızı abartmamak gerekir. Alçak gönüllülük bir anlayış, bir yaşam biçimidir. Sahip olduklarımız bizi diğerlerinden daha üstün, ayrıcalıklı yapmaz, aksine dünyayı ve evreni anlamamıza ve dolayısıyla gücümüzün sınırlarını olgunluk içinde keşfetmemizi sağlar.

Sevgi (Love)

Sevgi, kendimizi, başkalarını ve diğer tüm şeyleri koşulsuz ve karşılıksız kabul etme halidir. Sevgi, insan varlığına anlam veren değerdir. Adı ne olursa olsun, bir birliktelik kurulmak isteniyorsa, sevgi bu birlikteliğin anahtarıdır. Çünkü her insanın ihtiyaç duyduğu ve kayıtsız şartsız hak ettiği güven, şefkat, mutluluk dolu bir yaşam, ancak sevgi ile mümkündür. Sevgi, insanlık var oldukça gelişerek devam edecektir.

Barış (Peace)

Barışı, "*içsel ve dışsal uyarıcıların farkında olarak, onlarla uyum içinde yaşama hali*" olarak tanımlamak mümkündür. Kıtasal ve kitlesel savaşların dünyamıza verdiği zararlar ortada iken, yeni savaşlara tahammül etmek artık mümkün değildir. Öyle ki, pek çok insan inanarak ya öldü ya da öldürüldü. Yeni sosyal ve ekonomik yıkımları önlemek gerektiğinden, Avrupa Birliğinin kurulmasıyla, üye devletler arasında herhangi bir savaşı imkânsız kılacak bir Avrupa barışının temeli atılarak, *barış* temel bir değer olarak benimsenmiştir. Avrupa bütünleşmesi ve Avrupa Birliği ile gerek Avrupa'da gerekse dünyada barışın, demokrasinin, hukukun ve adaletin korunması ve gelecekte de güvenceye alınması çok daha kolay olacaktır.

Saygı (Respect)

Saygı, *kendimizin ve başkalarının farklılıklarını kabul etme ya da kabullenme hali* ya da *güven ortamı yaratan koşulsuz olumlu görüş* şeklinde tanımlanabilir. Bir arada yaşamının önemli ön koşul değerlerinden biridir. Bireylerin hem kendilerine, hem de yaşadığı çevredeki diğerlerine saygı duyması gerekir. Bireyin kendine

saygı duyması, olumlu ve olumsuz özelliklerini daha iyi görebilmesine yardımcı olur. Bireyin diğerlerine saygı duyması da, koşulsuz kabul gerektirir (Yüksel-Şahin, 2010, 37).

Sorumluluk (Responsibility)

Sorumluluğu, bireyin tek başına ya da bir toplumsal düzen içinde yaşarken kendilerine atfedilen beklentiler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Bir yaşamın, bir düzenin sağlıklı sürdürülmesinde bireylerin payına düşen yük ya da görevlerdir. Sorumluluk, özgürlük ve işbirliği değerlerine dayalı olarak gelişen görev bilinci ya da varlığımıza yüklenen tanımlanmış ya da tanımlanmamış beklentiler bütünüdür. Bireye sorumluluk bilinci kazandırmak için okulda çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemek gerekir (Yeşil, 2003, 52). Bu beklentiler doğal olarak oluşur ve gelişir. Gençlerin sorumluluk duygusuyla hareket edebilmesi, beceriler kazanabilmesi, aile, çevre ve okul sürecinde gerçekleşen eğitim sürecinde temel ilke ve değerlerle buluşmasına bağlıdır (Özgüven, 2000, 25; Özdemir, 2007, 196).

Samimiyet (Simplicity)

Kelime anlamı olarak hoşgörü, "her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince hoş görme durumu, müsamaha, tolerans (TDK, 2010)" olarak tanımlanmaktadır. İnsanın hem kendine hem de diğerlerine karşı sıcak ve gerçekçi (dürüst) bir şekilde açık ve anlaşılır olma hali. Samimiyet, içtenlik, sevecenlik ve sıcaklık demektir. Samimi olduğumuz kişilerin pek çok olumsuz tarafını görmemek demektir. Kararlılık vardır, dürüstlük vardır. İlişkilerin sürdürülmesinde ve güçlendirilmesinde samimiyet değeri önemlidir. Kendimizi karşımızdakine bile açarken, onunla samimi olup olmamız davranışları etkiler. Samimiyet, güven demektir.

Hoşgörü (Tolerance)

Hoşgörü, kelime anlamı olarak "her şeyi anlayışla karşılama hali (TDK, 2010) olarak tanımlanmaktadır. Farklı olana saygı, kendi doğrularında direnmeme, hata ya da yanlış olarak değerlendirilen eylem, söylem ve görüşlere açık olma hali. Bir başka deyişle, karşımızdakileri bizim istediğimiz gibi değil, o kişilerin kendi istedikleri gibi mutlu edebilme yetisidir. Bir insan olarak yaşamı ve çevreyi paylaştığımız kişi ya da diğer canlılarla ilgili olarak her şeyi hoş görme durumudur. Onların farklılıklarına tepki göstermeden, yadırgamadan ve hatta eleştirmeden değerlendirebiliriz. Onlar bizim için farklı iseler, mutlaka biz de onlar için farklıyız demektir. Bu farklılıkları zaman içinde giderebilir, daha çok birbirimize benzeyebiliriz. Böyle bir yaklaşım, ortak yaşama arzusunun gerçekleşmesini sağlar. Çünkü hoşgörü, koşulsuz kabulü sağlar.

Birlik (Unity)

Birlik, "kişilerin diğer bireylerle birlikte olma, birlikte yaşama ve birlikte hareket etme istekliliği" dir. Birlikte hareket etme, birlikte sorunların üzerine gitmek, tek başına çözülemeyen pek çok sorunu çözümlene hale getirir. Benzer coğrafyada yaşayan ve benzer problemlerle karşı karşıya kalan ülkelerin birlikte hareket etmesi aklın gereğidir. Bu nedenle, Avrupa Birliğine üye ülkelerdeki sorunların üstesinden gelinebilmesinin, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin birlikte hareket etmesiyle mümkün olacağı görüşü kabul edilerek "birlik(unity)", yaşayan bir Avrupa değeri olarak benimsenmiştir.

2. Yöntem

Bu araştırma, Öğretmen adaylarının "Avrupa Yaşayan Değerler Eğitimi Programında" yer alan değerlere sahip oluş düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma bu yönüyle betimsel nitelikte olup yöntem olarak, "var olan durumu olduğu gibi resmetmeyi esas alan" tarama modellerinden *tekil tarama modeli* kullanılmıştır (Karasar, 2005:79). Tarama modelleri, bir evren içinden seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel veya nümerik olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2017:155). Tarama modellerinden tekil tarama ise, değişkenlerin tek tek ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modeli olarak bilinmektedir. Bu tür bir modelde, ilgilenilen olay, madde, birey ya da konuya ait değişkenler, arı ayrı betimlenmeye (tanıtılmaya) çalışılır (Kıncal, 2010:110).

2.1. Çalışma Grubu

2012-2013 Eğitim-Öğretim döneminde Yıldız Teknik Üniversitesinde "Öğretmenlik Formasyon Kursu"na devam eden öğrenciler arasından 321 kız ve 122 erkek öğrenci olmak üzere toplam 443 öğrenci, bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada gerekli bilgileri toplamak amacı ile "Yaşayan Değerler Ölçeği(YDÖ)" ve "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu(ÖKBF)" kullanılmıştır.

Yaşayan Değerler Ölçeği(YDÖ):

Yaşayan Değerler Ölçeği(YDÖ), Avrupa *Yaşayan Değerler Eğitimi* (Living Values Education, 2004) programında tanımlanan toplam 12 değerden (Cooperation, Freedom, Happiness, Honesty, Humility, Love, Peace, Respect, Responsibility, Simplicity, Tolerance and Unity) oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, *Türk Öğretmen Adaylarının (TÖA)* tanımlanan alanlarında, değer düzeylerinin yüksek

olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa değeri ise .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kapsam geçerliği için Yaşayan Değerler Eğitimi programında yer alan toplam on iki (12) değer hakkında uzman kanuları alınmış olup, bu kapsamın Türk Öğretmen Adayları (TÖA) için de yeterli olacağı kanısına varılmıştır. Uzmanlarca onaylanmış bu ölçekteki maddelerin, Türk Öğretmen Adaylarının (TÖA) değer düzeylerini belirleyebileceği kanısına varılmıştır.

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu" ile elde edilmiştir. Bu bilgi formuyla öğrencilere ait "Cinsiyet, Kardeş Sayısı, İlköğretimi Gördüğü Bölge, Ortaöğrenimi Gördüğü Bölge, Okuduğu Lise Türü, Okuduğu Üniversite, Okuduğu Fakülte, Okuduğu Lisans Programı ve Sosyal-Kültürel Yaşam Alışkanlıkları" hakkında kişisel bilgiler toplanmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS for Windows 15 programından yararlanılmıştır. Toplanan verilere ilişkin frekanslar, %'ler, puan ortalamaları, standart sapmaları ve ağırlıklı ortalamalar hesaplanmış olup, öğretmen adayı öğrencilerin değerlere sahip oluş düzeyleri bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve farklılıkların yönünü belirlemede de Tukey analiz testi kullanılmıştır. Sonuçların yorumunda anlamlılık düzeyi, .05 olarak kabul edilmiştir.

3. Sonuçlar

Bu bölümde, araştırmada ele alınan problemin çözümü için toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 1'de Öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin Yaşayan Değerlere ilişkin puan ortalaması verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının yaşayan değerler puan ortalaması

n	Düşük Puan	Yüksek Puan	\bar{X}	Ss
443	16.00	57.00	44.39	5.70

Tablo 1'de görüldüğü gibi, öğrencilerin yaşayan değerler puan ortalaması $\bar{X}=44.39$ ($Ss=5.70$) dir. Tablo 1'deki verilere göre, öğretmen adayı öğrencilerin yaşayan değerlere ilişkin algı düzeylerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin yaşayan değerler puan değerlerinin öğrenci cinsiyetine, İlköğretimi okuduğu bölgeye, Ortaöğretimi okuduğu bölgeye, Okuduğu üniversite ve Sosyal-kültürel yaşam alışkanlıklarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t-testi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Cinsiyete, İlköğretim ve Ortaöğretimi okuduğu bölgeye, Okuduğu üniversiteye ve Sosyal-kültürel yaşam alışkanlıklarına göre öğretmen adaylarının yaşayan değerlerle ilgili bağımsız grup t- testi sonuçları

Değişkenler	n	\bar{X}	Ss	t	p
Cinsiyet					
Kız	323	44.77	3.30	2.28*	.02*
Erkek	120	41.38	2.81		
İlköğr. Okuduğu Bölge					
Kırsal	131	44.38	5.14	2.17*	.03*
Kentsel	312	42.31	5.56		
Ortaöğr. Okuduğu Bölge					
Kırsal	42	45.12	5.42	0.97	.36
Kentsel	401	44.30	5.73		
Okuduğu Üniversite					
Devlet	334	44.40	5.51	0.59	.95
Özel	109	44.36	5.37		
Sos-kült.yaşam alışkan.					
Köylü	111	45.90	5.30	3.24*	.001**
Kentli	332	43.89	5.74		

*p<.05

Tablo 2'de görüldüğü gibi; öğrencilerin Cinsiyet, İlköğretimi Okudukları Bölge ve Sosyal ve Kültürel Yaşam Alışkanlıkları değişkenlerine göre puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ($t= 3.17$, $p < .05$; $t= 2.17$, $p < .05$; $t= 3.24$, $p < .01$) belirlenmiştir. Öğretmen adayı kız öğrencilerin yaşayan değerler puan ortalamalarının ($\bar{X}=44.77$, $Ss =3.30$) erkek öğrencilerden ($\bar{X}=41.38$, $Ss=2.81$), ilköğretimi kırsal bölgede

okuyan öğretmen adayı öğrencilerin yaşayan değerler puan ortalamalarının (\bar{X} =44.38, S_s =5.14) ilköğretimi kentte okuyan öğretmen adayı öğrencilerden (\bar{X} =42.31, S_s =5.56) ve sosyal ve kültürel yaşam alışkanlıkları bakımından kendisini Köylü olarak niteleyen öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin yaşayan değerler puan ortalamasının (\bar{X} =45.90, S_s =5.30) kendini Kentli olarak niteleyenlerden (\bar{X} =43.89, S_s =5.74) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın, öğretmen adayı öğrencilerin *Ortaöğretimi Okudukları Bölge* ($t=0.97, p>.05$) ve *Okudukları Üniversite* ($t=0.59, p>.05$) değişkenlerine göre puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin yaşayan değerlere ilişkin puan değerlerinin *kardeş sayısına, okudukları lise türüne, okudukları fakülte türüne ve okunan lisans programına* göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Yaşayan değerler toplam puanlarının kardeş sayısına, okunan lise türüne, okunan fakülte türüne ve okunan lisans programına göre tek yönlü ANOVA testi sonucu

Kaynak					
Kardeş Sayısı	Sum of Squares	Df	Mean Square	f	Sig.
Between groups	484.159	5	96.83	3.06*	.01*
Within Groups	13891.710	437	31.78		
Total	14375.869	442			
Okunan Lise Türü					
Between groups	918.160	4	229.54	7.00*	.000*
Within Groups	14354.102	438	32.77		
Total	15272.262	442			
Okunan Fakülte Türü					
Between groups	140.448	3	46.81	1.44	.22
Within Groups	14335.421	439	32.42		
Total	14375.869	442			
Okun Lis. Programı					
Between groups	521.293	8	65.16	2.04	.04
Within Groups	13854.576	434	31.92		
Total	14375.869	442			

* $p<.05$

Tablo 3 incelendiğinde; öğretmen adayı üniversite öğrencilerin yaşayan değerlere ilişkin puan ortalamaları ile *kardeş sayısına* göre ($F = 3.06, p < .05$) düzeyinde, *okudukları lise türüne* göre ($F = 7.00, p < .001$) düzeyinde ve *okudukları lisans programına* göre [$t(8-434)=2.04; p < .05$]/($F = 2.04, p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuş, *Okudukları Fakülte türüne* göre ise [$t(3-439)=1.44; p > .05$]($F = 1.44, p > .05$) bir farklılık oluşmamıştır. *Kardeş sayısına, lise türüne ve lisans programına* göre oluşan farklılıkların kaynağını belirlemek için yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Yaşayan değerler puanlarının Kardeş Sayısına, Okudukları Lise ve Lisans Programı Türüne göre Tukey testi sonuçları

DEĞİŞKENLER											
Kardeş Sayısı	n	\bar{X}	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1 kardeş (1)	131	44.70	-	.64	1.15	.73	1.58	3.17			
2 kardeş (2)	123	44.05	-	-	.51	1.38	.93	3.82*			
3 kardeş (3)	105	43.54	-	-	-	1.84	.42	4.33*			
4 kardeş (4)	34	45.44	-	-	-	-	2.32	2.43			
5 kardeş (5)	25	43.12	-	-	-	-	-	4.76*			
6 kardeş (6)	25	47.88	-	-	-	-	-	-			
Lise Türleri	n	\bar{X}	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
Anadolu Lis (1)	130	45.75	-	1.34	1.08	6.94*	.42				
Düz Lise (2)	187	44.40	-	-	.26	5.60	1.77				
Meslek Lis. (3)	77	44.66	-	-	-	5.86*	1.51				
Anad.Mes.Lis(4)	20	38.80	-	-	-	-	7.37*				
Süper Lis. (5)	29	46.17	-	-	-	-	-				
Lisans Programı	n	\bar{X}	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BÖTE (1)	95	43.60	-	2.22	.40	.63	1.78	2.05	1.41	2.12	1.29
İng.Öğrtm.(2)	23	45.82	-	-	1.82	1.59	.44	.17	3.64	.10	.93
PDR (3)	64	44.00	-	-	-	.23	1.38	1.65	1.81	1.72	.89
Matematik(4)	52	44.23	-	-	-	-	1.15	1.42	2.04	1.49	.66
Fizik (5)	39	45.38	-	-	-	-	-	.26	3.19	.33	.49
Kimya (6)	72	45.68	-	-	-	-	-	-	3.46*	.07	.76
Tarih (7)	43	42.18	-	-	-	-	-	-	-	3.53	2.70
TDE (8)	18	45.72	-	-	-	-	-	-	-	-	.83

Tablo 4 incelendiğinde; (1)öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre altı (6) kardeşli olanların yaşayan değerler puan ortalamasının (\bar{X} =47.88), iki (2) (\bar{X} =44.05), üç (3) (\bar{X} =43.54) ve beş (5) (\bar{X} =43.12) kardeşli olanlardan; (2)Okuduğu lise türü değişkenine göre Anadolu lisesine(\bar{X} =45.75), Düz/Klasik liseye (\bar{X} =44.40), Meslek lisesine(\bar{X} =44.66) ve Süper Liseye giden (\bar{X} =46.17) öğrencilerin yaşayan değerler puan ortalamasının, Anadolu Meslek Lisesine (\bar{X} =38.80) giden öğrencilerden daha yüksek olduğu ve (3))öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin okudukları lisans programı değişkenine göre *Kimya lisans programında* okuyanların yaşayan değerler puan ortalamasının (\bar{X} =45.68), *Tarih lisans programında* okuyanlardan (\bar{X} =42.18) anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Toplumsal uyum açısından, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için, üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke veya inançlar (Erdem, 2003:56) önemlidir. Bu anlamda okul ve onun işleticisi öğretmen, toplumsal açıdan önem arz eden bu değerlere öncelikli olarak sahip olması, sonrasında da öğrenciye kazandırmak için eğitim etkinlikleri ve düzenekleri tasarlamalıdır. İçinde bulunulan toplum için daha iyi bir yaşam arayışını oluşturma çabasında olan eğitim sistemleri, okul ve öğretmen, sadece bilgi ve beceri kazandırma çabası içinde olmaları, kendilerinden beklentiler dikkate alındığında yeterli değildir. Hedefler; bilgi, beceri, alışkanlık, inanç, değerler, alışkanlıklar vb. şeklinde tanımlandığına göre, bahsi geçen değerler içinde yer alan her türlü değeri de öğrenciye kazandırma uğraşısı içinde olmak zorundadır. Toplum bir arada tutan, diğer toplumlarla karşılaştırıldığında ulusa farklılığı ortaya koyan tüm ulusal ve evrensel değerlerin toplumu oluşturun tüm bireyler açısından (yaşlı, genç) önemi açıktır. Eğitim süreci içinde yer alan tüm eğitim paydaşlarının, bahsi geçen değerlere sahip olması, toplumun diğer bireyelerine de bu değerlerin kazandırılmasının ön koşulu niteliğindedir. Kendi işleticisinin niteliği üzerinde ürün vermesi söz konusu olmayan eğitim sistemi, değerlere sahip öğretmenler tarafından işletilmelidir. Bu durumun hem toplumsal uyumumuz, hem de gelecek nesillerin eğitimi açısından hayati bir önem taşıyacağı değerlendirilmektedir.

Türk öğretmen adaylarının belirlenen değerlere sahip oluş düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, Türk Öğretmen Adaylarının, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında süren müzakereler olumlu sonuçlanması halinde, Türk öğretmenlerinin "değerler" açısından bir uyum sorunu yaşamayacağı şeklinde değerlendirilebilir. Öğretmen adayı kız öğrencilerin değer puanlarının, erkek öğrencilerden yüksek olması, öğretmenlik mesleği ile cinsiyete ilişkin toplumsal beklentilerin birbiriyle örtüşmesinden kaynaklandığı söylenebilir. İlköğretimi kırsal bölgede okuyan öğretmen adayı öğrencilerin değer puanları, kentte okuyanlardan yüksek olmasının nedeni olarak, kırsal bölgelerde birincil ilişkilerin daha baskın ve özellikle kontrol edilebilir olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Bu durum, yaşam alışkanlıkları bakımından da kendisini köylü(kırsal) gören öğretmen adayı öğrencilerin değer puanlarının, kendisini kentli(şehirli) olarak görenlerden yüksek çıkmasıyla da ilişkilidir. Kişiliğin oluşmasında çocukluk dönemi ve çocukluk dönemini geçirdiğimiz bölge önemlidir. Dolayısıyla, çocukluğunu kırsal (köy) bölgelerinde geçirenlerin, kişilik oluşumlarının yaşadıkları bölgenin değerlerinden etkilendiği söylenebilir (Özden, 1999). Öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin değer puanları kardeş sayısı değişkenine göre çok kardeşlilerin lehine çıkması, kardeşlerin aynı evi, odayı hatta aynı yatağı paylaşıyor olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Aynı alanı paylaşmada, mutlaka kural haline gelmiş değerlere ihtiyaç vardır. Okunan lise türüne göre öğrencilerin değer puanlarının süper lise lehine yüksek çıkması, bu lise de yabancı dil eğitiminin daha baskın olması, bu öğrenci gruplarının farklı költürlere daha sempatik bakmalarına neden olabileceği düşünülebilir.

Öneriler;

1. Türkiye'nin Avrupa Birliğine Üye olması çalışmaları nedeniyle, Avrupa Değer Eğitimi programlarında yer alan değerleri kendi eğitim programlarında içeriğe dâhil ederek işlemelidir.
2. Üniversite öğrencileri arasından, Avrupa Değer Eğitimi kapsamında yer alan değerleri benimsemiş öğrenciler arasından öğretmen adaylarını seçmesi yararlı olacaktır.
3. Türkiye, halen görevde olan tüm öğretmen ve akademisyenleri Avrupa değerler eğitimi programında yer alan değerlerle ilgili olarak bir eğitimden geçirmesi, öğretmenlerin rol model oluşturmaları açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

- Beill, B. (2003). *İyi çocuk, zor çocuk: Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır?*. (Çev.: Cuma Yorulmaz), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Cangelosi, J. (2000). *Classroom management strategies*. (Forty Edition). New York: John Wiley&Sons, Inc.
- Cipani, M.(2008). *Classroom management for all teacher* (Thirty Edition). Merrill Prentice Hall, New Jersey, U.S.A.
- Creswell, J. W. (2017). *Research desing: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Çev.Edit.: Seçuk Beşir Demir, Ankara: Eğiten Kitap.
- Day, C. (2002). School reform and transitions in teacher professionalism and identity. *International Journal of Educational Research*, 35:677-692.
- Demirhan-İşcan, C. (2011). *Değerler Eğitimi ve Öğretmenlere Bazı Öneriler*. H.U. Journal of Education, 40:245-255.
- Eskicumalı, A. (2003). Eğitim ve toplumsal değişme: Türkiye'nin değişim sürecinde eğitimin rolü; 1923-1946. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 19(2):15-29.
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimlerine giriş*. (5. Baskı), Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erdem, A.R. (2003). Üniversite kültüründe önemli Bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 90-102.
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde program geliştirme*. (5. Baskı), Ankara: METEKSAN.
- Gutek, G. L.(2001). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (Çev.:Kale, N.), İstanbul: Ütopya Yayınları.
- Halstead, J. M. & Taylor, J. M.(2000). Learning and teaching about values: A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (14. baskı), Ankara: Nobel Yayın.
- Kıncal, R. Y. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Minor, L. C., Onwuegbuzie, A. J., Witcher, A. E. & James, T. L. (2002). Preservice teachers' educational beliefs and their perceptions of characteristics of effective teachers. *Journal of Educational Research*, (November-december), 96(2): 116-127.
- Moore, T. W. (2010). *Philosophy of education*. New York: Tylor & Fraçis Group.
- Oktay, A. (2001). 21.Yüzyılda yeni eğilimler ve eğitim. İçinde: *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (s.15-38)*. Edit.: Oğuz ve Diğerleri, İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Özdemir, M.Ç. (2007). Toplumsal değişme karşısında aile ve okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 185-198.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları
- Robb, B. (1998). What is values education- and so what?. *The Journal of Values Education*, Vol.:1, Journey (www.valueseducation.co.uk.).
- Schlechty, P. C. (2006). *Okulu yeniden kurmak*.(Çev.: Ö. Yüksel), Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Schweisfurth, M. (2002). Democracy and teacher education. Negotiating practice in the Gambia. *Comparative Education*, 38(3):303-314
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2002). Küreselleşmenin Felsefi Temelleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6, Sayfa: 1-11.
- TDK. (2010). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Thomas, P. (1998). *Personal and Moral Development*. A. Cashdan & L. Overall. (eds) Teaching in Primary Schools, London: Cassell.
- Varış, F. (1991). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (19), 499-522, (ISSN: 1300-7874)/https://doi.org10.17131/tubar.399203
- Yeşil, R. (2003). Demokratik eğitim ortamının insan hakları temeli. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (The Journal of Kırşehir Faculty of Education)*, 4(2), 45-54.
- Yüksel-Şahin, F. (2010). İletişim Becerilerine genel bir bakış. (Ed.: Alim Kaya, *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*), Ankara: Pegem Akademi.
- Willemse, M., Lunenberg, M. & Korthagen, F. (2005). Values in education: a challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education*, 21(2):205-217